

**MARÇ
-MAIG
2020**

**RECOMANACIONS
INTERNACIONALS,
ESTATALS I NACIONALS
SOBRE LA GESTIÓ DEL
CORONAVIRUS A LES
PRESONS**

**MONITORITZANT LA PRIVACIÓ DE
LLIBERTAT I L'ACTIVITAT POLICIAL DURANT
L'EMERGÈNCIA DE LA COVID-19**

NOU PROJECTE DE RECERCA EN COVID-19 I PRIVACIÓ DE LLIBERTAT

Des de l'inici de l'emergència sanitària derivada de la Covid-19, des de l'equip SIRECOVI de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans (OSPDH) hem estat analitzant les implicacions que les decisions polítiques preses per controlar la propagació del virus, estan tenint en l'exercici de les agències del sistema penal.

En aquest marc de treball hem dut a terme diferents campanyes en col·laboració amb altres organitzacions de drets humans, i associacions de familiars i en suport a persones privades de llibertat, instant les administracions públiques a que, en compliment amb les nombroses recomanacions que han emès organismes internacionals, adoptin mesures més respectuoses amb els drets fonamentals de les persones preses.

Després dels primers dos mesos de treball, vam decidir donar forma a un projecte d'investigació estructurat a què hem anomenat **Monitoritzant la privació de llibertat i l'activitat policial durant l'emergència de la Covid-19**. L'objectiu principal d'aquest nou projecte és poder realitzar un monitoratge constant de l'impacte que la pandèmia, i les mesures adoptades per combatre-la, estan tenint en els centres penitenciaris, i les implicacions que té l'activitat policial en la seva tasca de vigilància de l'acompliment de les mesures restrictives de moviments, activitats o de distanciament social.

Per a més informació en relació als objectius del projecte i la metodologia de treball, podeu consultar la carta de presentació de la mateixa en el següent enllaç.

<http://www.ub.edu/ospdh/ca/node/656>

En el context de la monitorització del sistema penitenciari es pretén llançar una radiografia constant (**diagnòstic dinàmic**) que reflecteixi, tant en una dimensió quantitativa com qualitativa, el nivell d'afectació que la pandèmia està tenint en els sistemes penitenciaris dependents de la Secretaria General d'Institucions Penitenciàries (SGIP) i de la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima (SMPRAV).

Més enllà del seguiment del nombre de contagis, aquest **diagnòstic dinàmic** pretén oferir informació respecte de les mesures adoptades per les administracions i les implicacions que aquestes estan tenint en relació amb certs aspectes com les comunicacions, la reducció de població penitenciària, els serveis de salut o les activitats de reinserció social, treball i educació.

Òbviament, el final de l'Estat d'Alarma no significa el final de la pandèmia. Les administracions s'enfronten a un complex desafiament en el qual probablement hauran de seguir prenent mesures en un avanç impredecible de la pandèmia, amb possibles pics i retrocessos

NOU PROJECTE DE RECERCA EN COVID-19 I PRIVACIÓ DE LLIBERTAT

És per això que el pla de treball que hem traçat realitzarà un monitoratge que arriba, al menys, fins a l'estiu de 2021. Esperem que els resultats d'aquests diagnòstics puguin contribuir a la feina que estan realitzant altres organitzacions de drets humans, de familiars o suport a persones preses, a col·lectius de l'advocacia, i als mateixos responsables de les administracions públiques implicades.

El present informe té com a objectiu visualitzar de forma sistematitzada les recomanacions realitzades per organismes internacionals, estatals i nacionals (a Catalunya), d'àmbit institucional i des d'organitzacions de la societat civil; mitjançant les quals s'insta els responsables que prenguin mesures urgents pel que fa a la gestió de les persones privades de llibertat durant la pandèmia. L'objectiu d'aquestes recomanacions és el de protegir i garantir el dret a la vida, a la salut i a la comunicació, ja que és de públic coneixement que aquests es troben en una situació d'extrema vulnerabilitat en l'àmbit de la privació de llibertat.

RECOMANACIONS D'ORGANISMES INTERNACIONALS

Organització Mundial de la Salut (OMS)

25 de març

L'OMS va publicar una guia dirigida als Estats alertant sobre l'amenaça de la ràpida propagació del virus, de manera que assenyalava que els Estats haurien de considerar l'adopció i prioritització de mesures no privatives de llibertat. Des de llavors, tots els organismes internacionals posaven l'èmfasi sobre el mateix punt.

Organització de les Nacions Unides

25 de març

L'Alta Comissionada de l'ONU pels Drets Humans realitza una declaració i un vídeo urgint la presa de mesures per part dels Estats, per evitar que la COVID-19 "causi estralls a les presons". Les principals mesures assenyalades per Michelle Bachelet fan referència a: posar en llibertat a les persones especialment vulnerables a la COVID-19, als de més edat, els malalts i aquells de menor perillositat.

A més, va indicar que les autoritats han de seguir atenent les necessitats específiques en matèria de salut de les dones, d'aquelles que estan embarassades, dels que presentin capacitat reduïda i dels menors d'edat.

L'Alta Comissionada va instar els governs a deixar en llibertat els que es troben privats de llibertat sense més motius jurídics, com ara els presos polítics o els que es troben a la presó només per expressar les seves idees.

D'altra banda, ha assenyalat que potser cal limitar les visites als centres penitenciaris, i en cas que s'hi apliqués s'ha d'informar a les persones afectades, mantenint la transparència de les decisions. Va referir diverses mesures alternatives que alguns països han pres, com ara: videoconferències, augmentar temps de trucades telefòniques amb els familiars i autoritzar la utilització del correu electrònic.

27 de març

L'Oficina de l'ACNUDH i l'Organització Mundial de la Salut publiquen un document preliminar anomenat COVID 19: Focus on persons deprived of their liberty [COVID 19: Atenció especial a les persones privades de llibertat], on es plasmen els principals missatges i activitats, ja referits dos dies abans per l'Alta Comissionada. El document va dirigit a altres organismes de les Nacions Unides, governs i autoritats competents, institucions nacionals de drets humans i entitats de la societat civil.

30 de març

El Subcomitè de les Nacions Unides per a la Prevenció de la Tortura va emetre recomanacions detallades sobre accions que poden realitzar els governs i els òrgans de monitorització independents per protegir les persones privades de llibertat durant la pandèmia de COVID-19.

Comitè per a la Prevenció de la Tortura del Consell d'Europa

20 de març

El CPT presenta una Declaració de principis relatius al tracte de les persones privades de llibertat en el context de la pandèmia de la malaltia per coronavirus (COVID-19) per a la gestió de la crisi i recordant als estats que les mesures restrictives que es prenguin per combatre la pandèmia han d'anar en concordança amb el respecte dels drets fonamentals, assegurant, per exemple, l'accés a la llum solar, a l'aire lliure i a un mínim de contacte humà en casos d'aïllament, i convidant els Estats a compensar les restriccions en les comunicacions amb més trucades telefòniques o habilitant sistemes alternatius a través d'internet, i acabava recordant als estats que han de seguir garantint l'accés a organismes de monitorització, especialment a llocs on s'hagin decretat quarantenes.

Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa

2 d'abril

El Relator Boris Cilevics, ha donat suport a les mesures adoptades per molts països d'alliberar persones privades de llibertat que no suposen un risc per la societat. A més, s'ha referit en particular als interns amb perfil polític, els que haguessin de beneficiar-se de mesures alternatives a la presó en l'actual context de pandèmia.

Comissionada per als Drets Humans de Consell d'Europa

6 d'abril

La Comissionada per als Drets Humans del CdE fa una crida a tots els estats membres del Consell d'Europa a salvaguardar els drets i la salut de les persones que es troben privades de llibertat, assenyalant que s'han de prevenir brots de la COVID-19 a l'interior de llocs de detenció.

Els insta, també, a la utilització de mesures alternatives a la presó sense cap tipus de discriminació, ja que per a una adequada aplicació de les normes sanitàries és fonamental la disminució de la població carcerària, contribuint a alleujar la pressió dels diferents actors de sistema penitenciari.

Comitè Internacional de la Creu Roja

6 d'abril

El Comitè Internacional de la Creu Roja va assenyalar que els llocs de detenció són focus principalment vulnerables davant la propagació de la COVID-19, de manera que instava les autoritats penitenciàries a que prenguessin diverses mesures, destacant l'aplicació de mesures de control i prevenció, com per exemple, millorant l'accés a l'aigua i als articles d'higiene. En segon lloc, assenyalava la importància de la reducció de la població en l'interior de les presons, mesura que clarament ajuda a reduir els riscos de contagis. I finalment, el CICR, encoratja que es facin servir altres formes de comunicació (telèfon o videotrucada) entre les persones privades de llibertat i els seus familiars.

UNODC, OMS, ONUSIDA I ACNUDH

13 de maig

La UNODC, l'OMS, l'ONUSIDA i l'ACNUDH realitzen una declaració conjunta sobre la COVID-19 en presons i altres centres de detenció. En aquest document, estableixen la necessitat que el sector de justícia i sanitat realitzin un treball coordinat, informant oportunament als professionals dels centres penitenciaris i tenint com a base el respecte dels drets humans en aquests contextos.

RECOMANACIONS D'ORGANISMES ESTATALS

Defensor del Pueblo i Mecanisme Nacional de Prevençió de la Tortura

3 d'abril

El Defensor del Pueblo es posava en contacte amb les administracions penitenciàries per conèixer les mesures que s'estaven duent a terme per protegir la població reclusa i als funcionaris que hi treballen, fent-se ressò de la guia de l'OMS presentada el 23 de març sobre com abordar la Covid-19 als centres penitenciaris; i de la Declaració de Principis del CPT del Consell d'Europa publicada el 20 d'el mateix mes.

En aquest mateix comunicat, aconsellava les administracions a:

Dur a terme una avaluació permanent de les mesures adoptades fins al moment i la seva modulació, sempre amb criteris científics de salut pública, en qüestions com el tractament (sanitari i penitenciar):

la Institució demana que s'adoptin mesures sanitàries i de classificació, amb especial atenció als grups més vulnerables com ancians, dones embarassades, malalts crònics), els procediments o les comunicacions familiars i amb altres institucions, procurant, en particular, el major ús possible de les noves tecnologies, tal com ve succeint entre el conjunt de la ciutadania.

I la recerca d'altres vies de comunicació amb els interns, a causa de la saturació del correu ordinari, principal mitjà pel qual els interns fan arribar les seves queixes.

17 d'abril

El Defensor li pregunta a la SGIP "si estan aplicant les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut i del Comitè per a la Prevençió de la Tortura del Consell d'Europa per abordar el problema de la Covid-19 en el medi penitenciar".

També demanen "dades sobre els canvis en la classificació penitenciària de persones vulnerables, com majors de 70 anys, dones embarassades o malalts crònics des que es va decretar l'estat d'alarma, i mesures de caràcter sanitari adoptades per protegir aquests grups. La Institució advoca per facilitar les progressions de grau d'aquestes persones. En aquest sentit, considera que s'ha d'impulsar la celebració de juntes de tractament telemàtiques i la remissió de la documentació necessària per via electrònica." A més, pregunta pels protocols de comunicació amb les famílies davant l'escalada de fake news que es viu, per les mesures de protecció i desinfecció, i pel repartiment dels telèfons mòbils, instant a la rapidesa dels mateixos.

Conjuntament, la Institució ha obert una actuació d'ofici amb les administracions penitenciàries per conèixer com s'ha estat realitzant la distribució de telèfons mòbils per a la realització de videotrucades amb advocats, advocades i familiars. El Defensor considera que s'ha d'incrementar el nombre i la velocitat en la distribució d'aquests terminals.

Síndic de Greuges

23 de març

El Síndic va informar que va iniciar una actuació d'ofici per analitzar la gestió de la crisi provocada per la propagació del virus SARS-CoV2, i la seva incidència en el conjunt dels establiments penitenciaris.

26 de març

En un comunicat assenyala que la minimització de riscos i una actuació àgil per part de l'administració penitenciària ha de ser compatible amb el respecte als drets humans de les persones internes; la suspensió de visites i activitats dels interns poden provocar un augment de les tensions i una dificultat addicional a la situació de privació de llibertat; es dóna suport a les mesures que s'han posat en funcionament, com l'augment de les trucades setmanals i les videotrucades, i se secunden les recomanacions de l'Alta Comissionada de l'ONU per als Drets Humans.

3 d'abril

Dirigeix una carta al President de la Generalitat i a la Consellera de Justícia, on reclama la progressió a tercer grau per a les persones classificades en segon grau i que tenien aplicat l'art. 100.2 RP. Així mateix, insta l'agilització de les actuacions per excarcarar, en la mesura del possible, el major nombre possible de persones internes als centres penitenciaris, per tal de minimitzar el risc de contagis del virus SARS-CoV2 i contribuir, així, a evitar el col·lapse del sistema sanitari.

RECOMANACIONS DE LA SOCIETAT CIVIL

Des d'abans de la declaració de l'Estat d'Alarma, nombroses organitzacions de defensa de drets humans van començar una campanya adreçada a reclamar a les administracions públiques la presa de mesures efectives per al control del coronavirus en l'àmbit penitenciari.

10 de març

L'Asociación Pro Derechos Humanos de Andalucía (APDHA), juntament amb altres organitzacions, van realitzar el primer escrit al Defensor del Pueblo, després de conèixer les primeres mesures d'aïllament de les presons de Madrid, La Rioja i Vitòria, alertant de les conseqüències que aquestes mesures restrictives podien tenir per a les persones preses, i sol·licitant-li el seu examen al respecte de les mateixes.

11 de març

L'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona (OSPDH) enviava una comunicació a la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima (SMPRAV), al Síndic de Greuges, i al Programa de Salut Penitenciària (de l'Institut Català de la Salut), sol·licitant que es prenguessin mesures per evitar el que passava a Itàlia, augmentant horaris de trucades, comunicacions per videotrucades i l'alliberament anticipat de persones preses, així com tenir cura i assegurar la informació per a aquestes persones i els seus familiars.

16 de març

L'APDHA realitza un comunicat al Ministre de l'Interior i al Secretari General d'Institucions Penitenciàries, i a què van anar adherint-s'hi diverses organitzacions de drets humans, arribant a la data a ser-ne més de 70. Les 5 mesures essencials sol·licitades, basades en l'excarceració, el respecte als drets fonamentals i el reforç de plantilla sanitària, van ser les següents: espais per a videoconferències en els mòduls, arrest domiciliari per a malalts greus i majors de 70 anys, dotació d'EPIs per a funcionaris i presos, augment de personal mèdic a presons i trasllat a hospital dels contagiats.

18 de març

Diverses organitzacions civils d'Europa, entre elles diverses de l'Estat espanyol, envien una queixa a l'OMS i al CdE en què refereixen que els sistemes penitenciaris no estan preparats per abordar la pandèmia, i que és urgent que es prenguin mesures perquè el virus no es propagui a l'interior dels recintes de privació de llibertat.

23 de març

Diferents organitzacions de drets humans van enviar escrits amb peticions i reivindicacions a la Comissió de Llibertats Civils, Justícia i Afers Interiors (LIBE) del Parlament Europeu, al Defensor del Pueblo i al Mecanisme Nacional de Prevenció de la Tortura, i a les Comissions de Justícia i d'Interior del Congrés dels Diputats.

Alhora, es van enviar escrits al Parlament d'Andalusia, per part de l'APDHA, i al Defensor del Pueblo de Navarra, des de Salhaketa Nafarroa.

31 de març

S'envia una carta signada per diverses organitzacions de Catalunya a la Conselleria de Justícia que se centrava en reiterar la necessitat d'ampliar les mesures de detenció domiciliària, no només per casos de tercer grau o del règim de l'art 100.2 del RP, sinó també per a persones preses de més de 70 anys i aquelles amb patologies greus.

6 d'abril

Organitzacions de defensa de drets humans van llançar una iniciativa per promoure que es revisés la situació de presó preventiva de diferents persones, per així suscitar que més reclusos/es poguessin passar el confinament a casa i reduir el risc de contagi a les presons.

La campanya sintetitzava una sèrie d'arguments perquè poguessin ser utilitzats pels professionals de l'advocacia per sol·licitar als jutjats i tribunals competents la modificació de la mesura cautelar de presó preventiva, amb un model d'escrit; i un comunicat instant a Fiscalia i als jutjats competents que revisessin aquestes situacions d'ofici.

7 d'abril

Desenes d'organitzacions de drets humans tornen a presentar un escrit denunciant que la SGIP no ha adoptat les recomanacions de l'OMS i el Consell d'Europa.

13 d'abril

L'Associació Catalana per a la Defensa dels Drets Humans posa a disposició dels professionals de l'advocacia un model d'escrit per sol·licitar l'adopció del tercer grau.

14 d'abril

La Coordinadora Anticarcerària de Catalunya reclama l'adopció de mesures que minimitzin els riscos de contagis a l'interior dels centres penitenciaris. Tres dies després, les famílies dels presos i preses manifestaven la seva desesperació davant la situació i l'escassa informació sobre el que realment estava succeint i la falta de mesures de protecció.

23 d'abril

En el marc de la compareixença del Ministre de l'Interior, el Sr. Fernando Grande-Marlaska, organitzacions de tot Espanya, envien un segon escrit de denúncia als diputats i diputades de la Comissió d'Interior del Congrés dels Diputats, amb l'objectiu d'exigir al Ministeri de l'Interior i la SGIP que s'adoptin les mesures necessàries per enfrontar la COVID-19, a fi de garantir la dignitat i els drets de les persones privades de llibertat.

7 de maig

L'OSPDH va posar a disposició d'advocats i de la ciutadania en general també un escrit per sol·licitar l'excarceració de les persones preses amb patologies de salut greus.

Finalment, cal assenyalar que des de l'OSPDH/SIRECOVI, al costat d'altres organitzacions de la societat civil, continuem realitzant un monitoratge de les situacions de les presons i de les mesures adoptades per les administracions públiques, mentre continuï l'emergència sanitària.

